

УДК 351.84:331.55

М. М. Медвідь

П. О. Іващенко

Ю. І. Медвідь

М. В. Зверєв

МЕТОДИКА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Запропоновано застосовувати розроблену її авторами методика порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління, яка на відміну від існуючих методик дає можливість визначити схожі об'єкти державного управління для їх порівняння. Застосування такого підходу у формуванні (розвитку) механізмів державного управління підвищує ймовірність того, що у разі їх реалізації в Україні відбудуться позитивні зміни, оскільки у них опосередковано буде враховуватися наявність необхідних ресурсів. Методику порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління було розроблено на прикладі соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців.

Ключові слова: державне управління, методика, порівняльний аналіз, кластерний аналіз, вивчення досвіду, соціальний захист військовослужбовців.

Постановка проблеми. У соціальних науках, зокрема, у державному управлінні (публічному управлінні та адмініструванні), часто застосовується метод порівняльного аналізу [1–8]. Вибір об'єктів для порівняння у разі застосування цього методу обґрунтовується дуже рідко, що призводить до формування помилкових висновків у дослідженнях та помилкових рішень на практиці. Наприклад, за підсумками 2019 р. найбільшого соціального розвитку досягли країни Скандинавського півострова, Данія та Швеція [9]. Їх досвід державного управління, безсумнівно, є цікавим, проте вивчення і запровадження відповідних механізмів у діяльність України не приведе до позитивних змін за браком необхідних ресурсів для цього.

Серед практичних проблем соціальних наук – проблема соціальної адаптації звільнених у запас військовослужбовців України, яка була актуальною до початку бойових дій на сході України [10]. Зі збільшенням чисельності військовослужбовців у військових формуваннях актуальність зазначеної проблеми загострилася.

У зв'язку із цим на сьогодні є наукова проблема, яка полягає у необхідності розроблення методики порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління на

прикладі соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Автор багатьох наукових праць, низки порівняльних досліджень політичних систем Італії та інших країн Дж. Сарторі у публікації [11] радить країнам із несформованими системами державного управління досить обережно підходити до копіювання західного досвіду і зважати, насамперед, на специфіку національного розвитку та сприйняття стандартів державно-політичного розвитку. Він, зокрема, зазначає: “Країнам Латинської Америки радять ввести парламентську форму правління, але французи із задоволенням відкинули б цю форму. Багато британців розчаровані своєю двопартійною незручною системою, але більшість італійців вважає, що британська система є однією з кращих. Звичайно, ми виправдовуємо критику державного устрою, в якому живемо, але часто помиляємося в оцінці його альтернативних переваг” [11, с. 128, 129].

Вивчивши особливості порівняльних досліджень у науці державного управління, В. В. Новосяд дійшов висновку, що “порівняння однакових феноменів є безсеновим, оскільки воно не додає нової інформації до наявних знань про них. Але порівняння значно віддалених за своєю

об'єктивною природою феноменів у пізнавальному плані також не має особливої цінності. Отже, найбільше пізнавальної інформації дає якісне порівняння близьких за своєю природою феноменів" [12, с. 29].

У процесі аналізу наукових праць було виявлено, що вченими вивчався досвід вирішення проблем звільнених у запас військовослужбовців в основному на прикладі США, Великої Британії, Німеччини, Франції (табл. 1).

Під час вивчення міжнародного досвіду вирішення проблем звільнених у запас військовослужбовців і формування (реформування) відповідних механізмів державного управління слід урахувати висновки, зроблені Р. В. Жиленком: «Недоліки традиційної інституційної моделі соціальної адаптації військовослужбовців іноземні автори схильні пояснювати переважно двома основними причинами. По-перше, вона, скоріше, реагує на виклики, а не упереджує їх. По-друге, традиційна система перетворює військовослужбовця у пасивного набувача пільг і послуг, який має право на свого роду "подарунковий набір" від держави» [15, с. 67].

За результатами проведеного аналізу досліджень і публікацій підтверджено наявність наукової проблеми, зумовленої відсутністю методики порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління. Дослідження досвіду державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців здійснюється зазвичай за даними найбільш розвинених країн.

Мета статті – розроблення методики порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління.

Виклад основного матеріалу. Україна входить у двадцятку найбільш численних армій країн світу [21] (див. рис. 1), проте за кількістю населення Україна займає 35-те місце [22].

За значеннями такого показника, як частка військовослужбовців відносно чисельності населення (див. рис. 2 за даними джерел [21, 22]), можна припустити, що для економіки України сформувати і реалізувати механізми державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців складніше, ніж іншим країнам. Найважче Північній Кореї, в якій кожна 20-та людина – військовослужбовець, та Греції, в якій кожна 50-та людина – військовослужбовець.

Чисельність військовослужбовців певної країни може залежати від її території. Наприклад, Китай за чисельністю населення перевищує Росію у 10 разів, а її територія у 2 рази менша. Тому серед показників, які слід урахувати під час вивчення і запровадження механізмів державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців, – чисельність військовослужбовців на одиницю площини, наприклад, квадратний кілометр (див. рис. 3 за даними джерел [21, 22]). Найвагоміші значення згаданого показника спостерігаються у Північній Кореї, Південній Кореї та Марокко.

Т а б л и ц я 1

Вивчення досвіду вирішення проблем звільнених у запас військовослужбовців

№ пор.	Автор і посилання на джерело	Країни, досвід яких вивчався щодо вирішення проблем звільнених у запас військовослужбовців
1	А. Л. Красильщиков [13]	США, РФ
2	О. Г. Гусак [14]	США, Франція, Німеччина
3	Р. В. Жиленко [15]	США, Велика Британія, Болгарія
4	О. О. Буряк, М. І. Гіневський [16]	США, Велика Британія, Данія, Німеччина
5	О. О. Кондратенко [17]	США, Канада, Австралія, Ізраїль, Іспанія, Хорватія, Польща, Корея
6	О. Л. Назаренко [18]	США, Велика Британія, Данія, Німеччина
7	О. І. Шкуропацький [19]	США, Велика Британія, Франція, Німеччина
8	С. В. Горбенко, В. В. Хома, Г. В. Шпанчук [20]	США

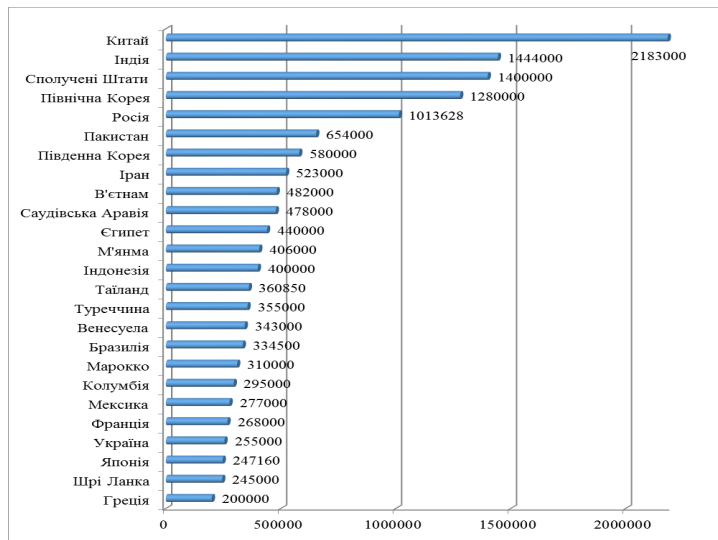

Рис. 1. Чисельність військовослужбовців в арміях світу

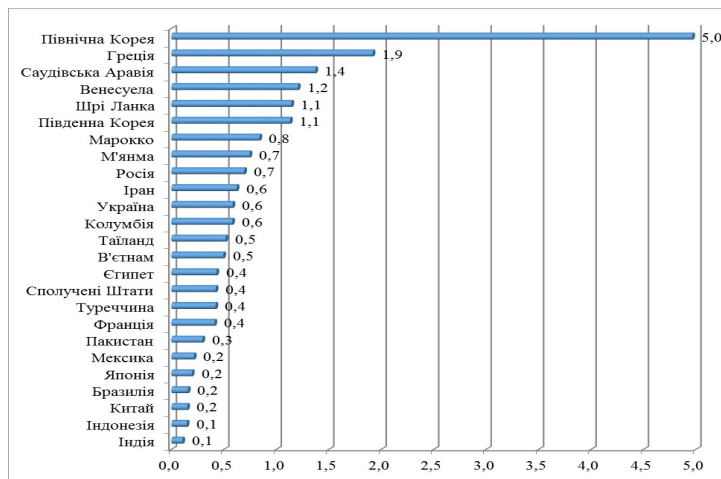

Рис. 2. Частка військовослужбовців відносно чисельності населення найбільш численних армій країн світу (у відсотках)

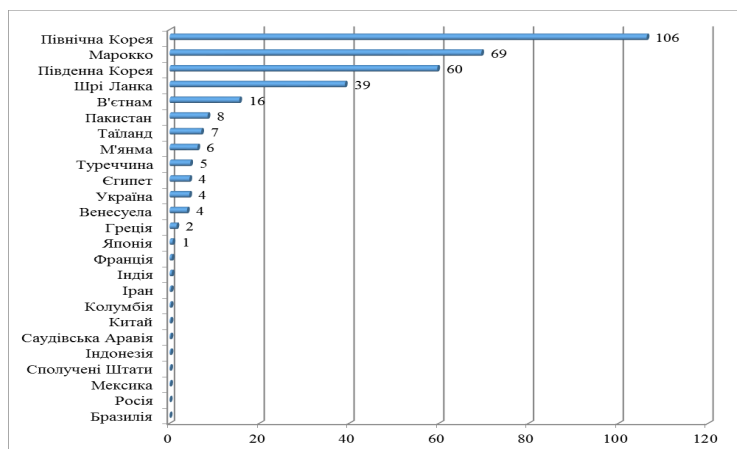

Рис. 3. Чисельність військовослужбовців на квадратний кілометр найбільш численних армій країн світу

Найважливішим показником при вивченні та впровадженні механізмів державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців є оцінка соціального розвитку країни (рис. 4 за даними джерела [9]; даних за оцінками соціального розвитку Венесуели та В'єтнаму немає). Найвагоміші значення згаданого показника серед країн з найбільш численними арміями спостерігаються у Японії, Франції, Південній Кореї, США та Греції.

Щоб здійснювати "порівняння близьких за своєю природою феноменів" [11, 12], доцільно провести кластерний аналіз найбільш численних армій країн світу за визначеними нами показниками, зокрема:

- частка військовослужбовців відносно чисельності населення найбільш численних армій країн світу;
- чисельність військовослужбовців на квадратний кілометр найбільш численних армій країн світу;

– оцінки соціального розвитку країн з найбільш численними арміями.

Результат проведеного кластерного аналізу подається спеціальним графіком – дендрограмою, яка в натуральному масштабі відображує близькість або подібність між об'єктами, що класифікуються. На підставі дендрограми можна виділити різні за обсягом кластери, причому відстані між об'єктами в кластері завжди будуть меншими, аніж найменша відстань між об'єктами з двох різних кластерів.

На основі даних рис. 5, розрахованих з використанням пакету Statistica, автори дійшли висновку, що Україні насамперед доцільно вивчати досвід державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців Туреччини та Таїланду. Також можна розглянути відповідний досвід Бразилії, Мексики, Колумбії, Індонезії, Ірану, Китаю та Саудівської Аравії.

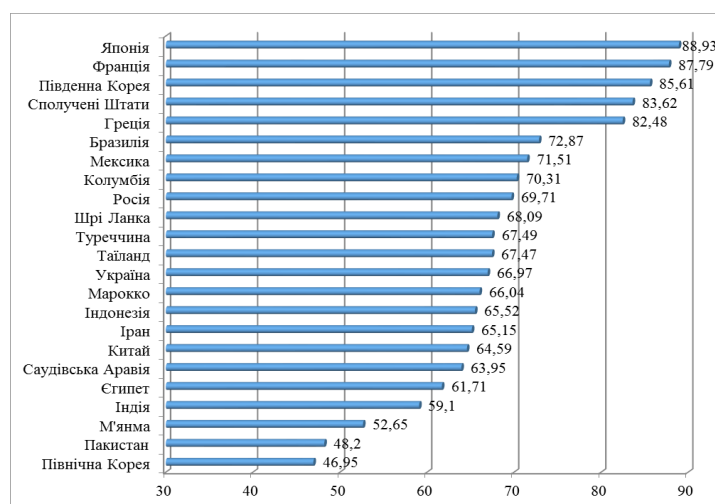

Рис. 4. Оцінки соціального розвитку країн з найбільш численними арміями

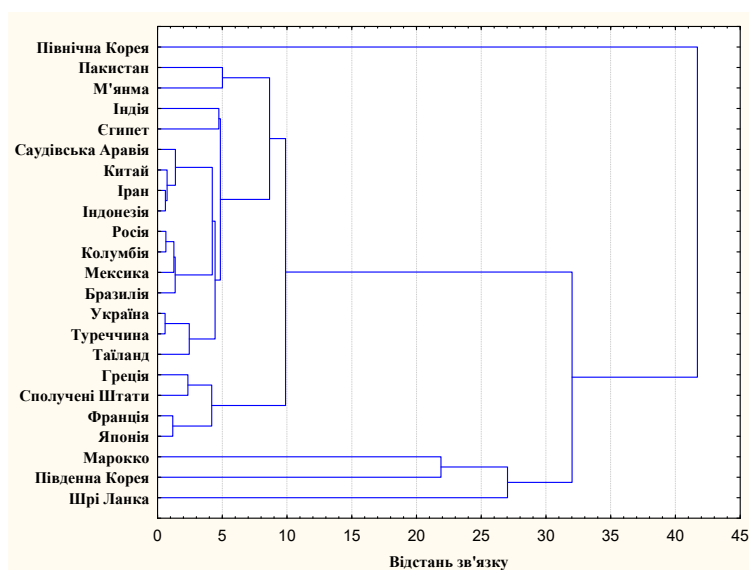

Рис. 5. Дендрограма країн світу з найбільш численними арміями

Отже, в основу методики порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління покладено відомий метод кластерного аналізу, за яким задана вибірка об'єктів (ситуацій) державного управління поділяється на кластери так, щоб кожен кластер складався із схожих об'єктів, а об'єкти різних кластерів істотно розрізнялися.

За змістом розроблена методика (рис. 6) передбачає такі складники.

1. *Формалізація задачі вивчення досвіду державного управління.* Будь-який об'єкт може бути поданий з більшою або меншою коректністю формальними моделями. Виходячи з мети, завдання і реальних можливостей дослідження визначаються умови виявлення аналогів оригіналу, подібність до якого в певному пізнавальному чи практичному відношенні є суттєвою, а відмінність – другорядною.

2. *Визначення сукупності показників оцінювання механізмів державного управління.* Виявлення аналогів оригіналу, подібність до якого в певному пізнавальному чи практичному відношенні є суттєвою, здійснюється за значеннями показників.

3. *Визначення схожих об'єктів (країн) державного управління за допомогою методу кластерного аналізу.* Розраховується за значеннями визначених показників.

4. *Аналіз механізмів державного управління схожих об'єктів (країн).*

5. *Синтез окремих варіантів механізмів державного управління для об'єкта, що досліджується.*

6. *Оформлення обґрунтування пропозицій щодо формування (розвитку) механізму державного управління для об'єкта, що досліджується.*

Можливим варіантом механізмів державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців, який не розглядають найбільш соціально розвинені країни [13–20], є забезпечення військ (сил) людськими ресурсами шляхом створення і розвитку соціальної інституції військових інструкторів [23, 24]. Перевагами такого механізму для країни, яка веде бойові дії, за відносно незначних витрат є здійснення впливу на формування суспільного блага “воєнна безпека” шляхом формування і розвитку людських ресурсів для використання у службово-бойовій діяльності (військово-патріотичне виховання молоді, формування в іншого населення держави військових компетентностей через участь у підготовці офіцерського складу, у тому числі за програмою підготовки офіцерів запасу, у підготовці сержантів, у формуванні первинних військових компетентностей під час викладання предмету “Захист Вітчизни” у

загальноосвітніх школах й інших предметів у військових ліцеях та ліцеях з посиленою військово-фізичною підготовкою).

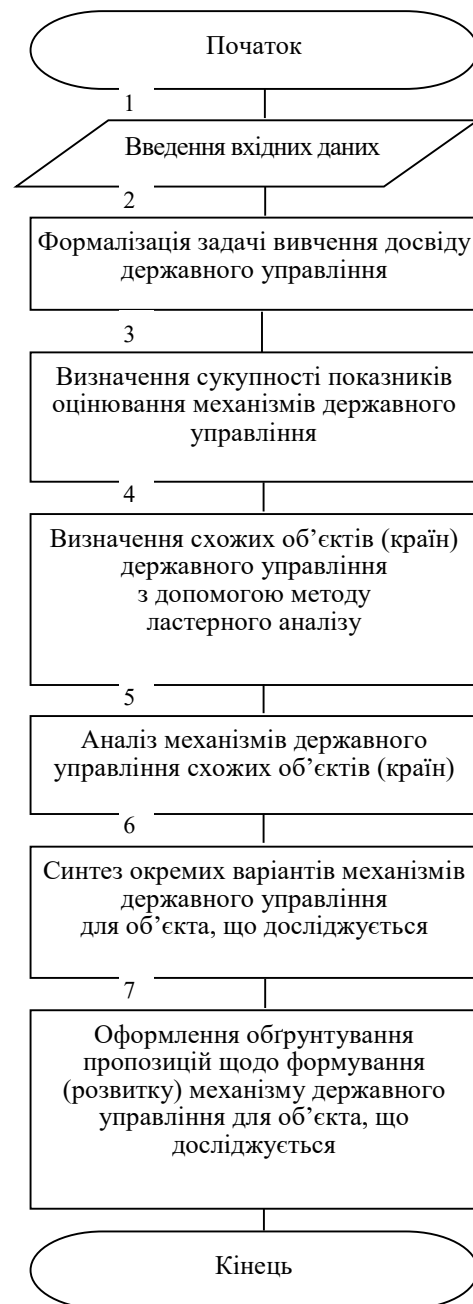

Рис. 6. Схема методики порівняльного досвіду державного управління

Висновки

У статті пропонується застосовувати розроблену її авторами методику порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління, яка на відміну від існуючих методик дає можливість визначити схожі об'єкти державного управління для їх порівняння. Дотримання такого підходу у формуванні (розвитку) механізмів державного управління підвищує ймовірність того, що у разі їх реалізації у країні відбудуться позитивні зміни, оскільки у них опосередковано враховуватиметься наявність необхідних ресурсів. Методику порівняльного аналізу вивчення досвіду державного управління розроблено на прикладі соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців.

Перспективами подальших розробок є вивчення досвіду державного управління соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців за запропонованою методикою.

Перелік джерел посилання

1. Дацюк І. П. Механізми соціального захисту військовослужбовців у трансформаційному суспільстві : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Донецьк, 2010. 20 с.

2. Медвідь А. П. Механізми реалізації кадрової політики в системі Збройних Сил України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2011. 22 с.

3. Капелюшний С. А. Державне регулювання системи професійного розвитку молодшого керівного складу Національної гвардії України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05. Харків, 2020. 20 с.

4. Жидченко К. П. Порівняльний аналіз механізмів правового регулювання виплат, пов'язаних із ризиком для життя військовослужбовців у розвинутих країнах світу. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 238–242.

5. Шкуропацький О. І. Світовий досвід адміністративно-правового регулювання соціального захисту офіцерського складу Збройних Сил України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2016. Вип. 22. С. 118–122.

6. Дацюк І. П. Порівняльний аналіз механізмів соціально-правового захисту

військовослужбовців у розвинутих країнах світу. *Державне будівництво*. 2007. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_2_48 (дата звернення: 25.04.2020).

7. Цюкало Л. В. Соціальне забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та його суть. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5696> (дата звернення: 25.04.2020).

8. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Хмельницький, 2018. 20 с.

9. 2019 Social Progress Index. URL: <https://www.socialprogress.org/> (дата звернення: 25.04.2020).

10. Медвідь М. М. Обґрунтування необхідності навчання фахівців за напрямом підготовки (спеціальністю) “Управління персоналом та економіка праці” в Академії Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2014. № 2. С. 41–45.

11. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія. Дослідження структур, мотивів і результатів. Київ : АртЕк, 2001. 224 с.

12. Новосяд В. В. Особливості порівняльних досліджень у науці державного управління. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 7. С. 25–36.

13. Красильщиков А. Л. Соціальна адаптація звільнених у запас військовослужбовців (проблеми та досвід їх вирішення в Україні та зарубіжних країнах). *Демографія та соціальна економіка*. 2005. С. 117–125.

14. Гусак О. Г. Світовий досвід вироблення державної політики щодо формування міжпрофесійної мобільності військовослужбовців. *Державне будівництво*. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_75 (дата звернення: 25.04.2020).

15. Жиленко Р. В. Соціальна адаптація військовослужбовців в сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. Вип. 2 (45). С. 61–69.

16. Буряк О. О., Гіневський М. І. Соціальна адаптація армії України до нових умов існування. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*. Харків : ХУПС, 2014. Вип. 4. С. 160–166.

17. Кондратенко О. О. Міжнародний досвід щодо забезпечення державою соціальної

захищеності ветеранів війни. *Держава та регіони*. 2018. № 1 (61). С. 102–106.

18. Назаренко О. Л. Правове регулювання соціальної адаптації військовослужбовців після звільнення. *Молодий вчений*. 2018. № 9 (61). С. 428–432.

19. Шкуропацький О. І. Світовий досвід адміністративно-правового регулювання соціального захисту офіцерського складу Збройних Сил України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2016. Вип. 22. С. 118–122.

20. Горбенко С. В., Хома В. В., Шпанчук Г. В. Досвід адаптації військовослужбовців до цивільного життя в США. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. Харків : ХУПС, 2014. Вип. 2. С. 42–44.

21. The largest armies in the world based on active military personnel in 2020 URL: <https://www.statista.com/statistics/264443/the-worlds-largest-armies-based-on-active-force-level/> (дата звернення: 25.04.2020).

22. Countries in the world by population (2020) URL: <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/> (дата звернення: 25.04.2020).

23. Medvid M., Zvieriev M. Initiatives on social protection of anti-terrorist operation participants and the experience Exchange on conducting military operations. *Perspectives*. 2018. № 1. P. 42–50.

24. Медвідь М. М., Зверев М. В. Забезпечення військ (сил) людськими ресурсами шляхом створення та розвитку соціальної інституції військових інструкторів як елемента механізму державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. Вип. № 1 (55). С. 48–55.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2020 р.

УДК 351.84:331.55

М. М. Медвідь, П. А. Иващенко, Ю. И. Медвідь, Н. В. Зверев

МЕТОДИКА СРАВНИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА ИЗУЧЕНИЯ ОПЫТА ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ПРИМЕРЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ

Предлагается применять разработанную её авторами методику сравнительного анализа изучения опыта государственного управления, которая в отличие от существующих методик дает возможность определить подобные объекты государственного управления для их сравнения.

Применение такого подхода в формировании (развитии) механизмов государственного управления повышает вероятность того, что при их реализации в стране происходят позитивные изменения, поскольку у них опосредовано будет учитываться наявность необходимых ресурсов.

Методика сравнительного анализа изучения опыта государственного управления разработана на примере социальной защиты уволенных в запас военнослужащих.

Ключевые слова: государственное управление, методика, сравнительный анализ, кластерный анализ, изучение опыта, социальная защита военнослужащих.

UDC 351.84:331.55

M. Medvid, O. Ivashchenko, Yu. Medvid, M. Zvieriev

METHODS OF COMPARATIVE ANALYSIS OF STUDYING THE EXPERIENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION ON THE EXAMPLE OF SOCIAL PROTECTION OF MILITARY SERVANTS

The method of comparative analysis is often used in the social studies. The choice of objects for comparison for using this method is very rarely argued which leads to the formation of false conclusion in research and false decisions in practice. Consequently, there is a scientific problem today which is the need to develop methods of comparative analysis of the study of public administration experience.

According to the results of the analysis of research and publications, the existence of a scientific problem of the lack of methods of comparative analysis of the study of public administration experience was confirmed.

The purpose of the article is to develop a method of comparative analysis of the study of public administration experience.

The article proposes to apply the method of comparative analysis of the study of public administration experience developed by its authors which in contrast to the existing ones, makes it possible to identify similar objects of public administration for comparison. Following this approach in the formation (development) of public administration mechanisms increases the probability that in their implementation in the country there will be positive changes, as they will indirectly take into account the availability of the necessary resources. The development of the method of comparative analysis of the study of the experience of public administration was carried out on the example of social protection of retired military officers.

By its content the developed methodology provides for the following components:

- 1. Formalization of the task of studying the experience of public administration.*
- 2. Definition of the set of indicators for evaluating the mechanisms of public administration.*
- 3. Identification of similar objects (countries) of public administration using the method of cluster analysis.*
- 4. Analysis of mechanisms of public administration of similar objects (countries).*
- 5. Synthesis of separate options of public administration mechanisms for the object under study.*
- 6. Substantiation of proposals for the formation (development) of the mechanism of public administration for the studied object.*

Keywords: *public administration, methodology, comparative analysis, cluster analysis, study of experience, social protection of military servants.*

Медвідь Михайло Михайлович – доктор економічних наук, професор, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-4506-8020>

Іващенко Петро Олексійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри статистики, обліку і аудиту Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна
<https://orcid.org/0000-0002-7340-6568>

Медвідь Юлія Іванівна – кандидат педагогічних наук, науковий співробітник науково-організаційного відділу Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0001-9520-787X>

Зверєв Микола Вікторович – керівник проекту комунального підприємства “Київський міський бізнес-центр” виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
<https://orcid.org/0000-0002-8467-4517>